

Oktatás oktatók nélkül

Education without educators

MITEV ARIEL

Budapesti Corvinus Egyetem, ariel.mitev@uni-corvinus.hu

KASZA-KELEMEN KATA

Budapesti Corvinus Egyetem, kata.kelemen@uni-corvinus.hu

PISKÓTI MARIANNA

Budapesti Corvinus Egyetem, marianna.piskoti@uni-corvinus.hu

Absztrakt

A felsőoktatás jelentős változások előtt áll. Mindezt részben a technológiai innovációk, részben a z-generációs hallgatók megjelenése vetíti elő. A diákok többsége egyre inkább fogyasztóként határozza meg elvárásait a felsőoktatási intézmények teljesítményével szemben, ahol a lehető legmagasabb értéket szeretné megkapni ráfordításaiért cserében. A leginnovatívabb intézmények ennek megfelelően határozzák meg fejlődési pályájukat és alakítják ki azt az egyre rugalmasabb és személyesebb tanulási környezetet, amely a hallgatót a tanulási élmény középpontjába emeli. De pontosan mit is jelent ez az élmény a hallgatók számára? Mik azok az értékek, amelyek valóban fontosak? Milyen szerep jut ebben a folyamatban az oktatóknak? A hallgatók tanulmányaik alatt számos módon értékelik a tanárok és az oktatók teljesítményét, de vajon értékelésre kerülnek-e a legfontosabb dimenziók? Ebben a cikkben megkíséreljük feltárni azokat a szempontokat, amelyek rámutatnak arra, hogy miért van vagy éppen miért nincs szükség a tanárookra az információs társadalomban. Kutatási kérdéseink megválaszolására 2016 negyedik negyedévében kvalitatív kutatást végeztünk a Budapesti Corvinus Egyetem hallgatóinak körében. Elemzésünk során öt olyan szimbolikus képet, jelenetet azonosítottunk, amelyek jól visszatükrözik azt a hozzáadott értéket, amit az oktatók munkája jelent. Ebben a tanulmányban megjelenítjük azt is, milyen szerepek kapcsolhatók az egyes képekhez.

Kulcsszavak: oktatói kompetenciák, pedagógus-szerep, információs társadalom, kvalitatív kutatás

Abstract in English

Higher education is facing great changes arising both from technological innovation and a new generation of students (Generation Z). The majority of those students already view themselves as customers with expectations of receiving the best possible value in exchange for their input/resources. The most innovative institutions determine their development targets accordingly to this and convert it to a more personal and flexible learning environment that takes the students to the centre of the learning experience. But what does this experience exactly mean for the students? What are the roles of a teacher in this process? There are a number of ways where students have the opportunity to evaluate the performance of their teachers/trainers, but does it mean that the most important dimensions are evaluated at the same time? Throughout this paper we attempt to uncover the aspects which point out why it is or even why there is no need for teachers in the information society. To answer these questions we carried out a qualitative research among students of the Corvinus University of Budapest in the fourth quarter of 2016. As result, five symbolic pictures or scenes were identified, which clearly reflect the teachers' added value. In this paper we show what roles are switched for each picture.

Keywords: education competencies, role of teacher, information society, qualitative research

1. Bevezetés

A digitális technológiák megjelenése és terjedése a mindennapjainkat átható folyamat, mind az otthoni életben, mind a munkahelyi környezetben megfigyelhető. A technológiai eszközök oktatásba való bevonása egyre fontosabbá válik, részben mert a mobil eszközök használata elengedhetetlenné vált a fiatalok számára, részben pedig lehetőséget teremthetnek számos a 21. században kiemelkedően fontos készségek megalapozásában, fejlesztésében, nem csupán az alpműveltség, de a társas és érzelmi készségek esetében is.

A mostani általános iskolás gyerekeknek 65%-a várhatóan olyan állásban fog dolgozni, amely jelenleg nem is létezik (DAVIDSON, 2013). Az előttünk álló, erősen innováció irányította jövőben a munkavállalóknak más készségekre lesz szükségük, mint eddig. Kiemelt szerepet kap a kreativitás, innovativitás és az együttműködési képesség. A World Economic Forum 2015-ös tanulmánya 16 képességet határozott meg, amelyek a 21. században fontossá válnak:

- Alpműveltséghez tartozó készségek: írástudás, matematikai műveltség, tudományos műveltség, infokommunikációs tudás, pénzügyi tudás, kulturális műveltség.
- Kompetenciák: kritikai szemlélet/problémamegoldó képesség, kreativitás, kommunikációs készség, együttműködési képesség.
- Személyes tulajdonságok: kíváncsiság, kezdeményezőképeség, kitartás, alkalmazkodóképesség, vezetői képesség, társas és kulturális érzékenység.

Az oktatási rendszerek - az ország fejlettségi, gazdasági állapotától függően - eltérő minőségen, de kiemelten hangsúlyozzák az alpműveltséghez tartozó készségeket. A társas és érzelmi tanulás során megszereshető kompetenciák és személyes tulajdonságok azonban már csak kevés képzési rendszerben kapnak megfelelő hangsúlyt, annak ellenére, hogy ezek a képességek az akadémiai teljesítményt is növelni tudják, és csökkentik az érzelmi distresszt. Ezeknek a jövő munkavállalói számára kiemelten fontos készségeknél a fejlesztésében a szülőknek és a tanároknak egyaránt fontos szerepük van. Az oktatástechnológiai eszközök hasznossága akkor kiemelkedő, ha a digitális világon kívül megjelenő, hatékony pedagógiai módszerekkel párosul. A tanárok és oktatók szerepe, hogy facilitálják a virtuális térben, digitális közegen belül tanult készségek más kontextusban való adaptálását. Kiindulópontként kezelve, hogy a tanárok és az oktatók szerepe nem megszűnik a digitalizált oktatás kialakulásával, hanem az oktatói szemléletmód és viselkedés átalakulása és megváltozása válik szükségessé, jelen cikk középpontjába a diákok, hallgatók oktatóktól elvárt szerepeit helyezzük. Célunk feltárni a diákok által is kiemeltnek tartott tanári és oktatói kompetenciákat, amelyek a digitális technológia elterjedése mellett is örökzöldek maradnak, illetve amelyek megszűnhetnek.

2. Szakirodalmi áttekintés

A következőkben bemutatásra kerül a tanárok és az oktatók⁶² teljesítményének az értékelésére használt főbb dimenziók, amelyek összevetése a kutatási eredményekkel alapot adhat annak a feltárására, hogy vajon értékelésre kerülnek-e ténylegesen a legfontosabb dimenziók a tanárok megítélésében? A megfelelő lexikai tudás átadása a fő tanári kompetencia vagy az érték közvetítés és a modellnyújtás azok a szempontok, amelyek rámutatnak arra, hogy miért van vagy éppen miért nincs szükség a tanárookra?

2.1. Pedagógusok szerepe a tanítási-tanulási folyamatban, tanári kompetenciák

A pedagógus a tanulási folyamatból fakadóan egyaránt képvisel szabályozó, irányító és mentori szerepet, valamint a tanítványai számára modellként is megjelenik. Oktatói

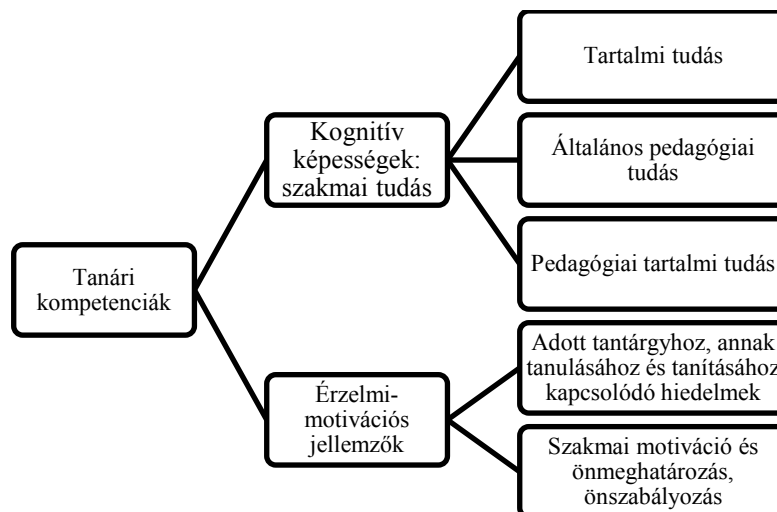
⁶² Jelen tanulmányban a pedagógus, a tanár és az oktató kifejezéseket a fennálló elkülöníthetőség ellenére szinonimaként kezeljük. Mindezt tesszük azért, mert a szakirodalom, illetve a primer kutatás eredményeinek áttekintése és összevetése során láthatóvá vált, hogy a társadalom, a szülők és a tanulók nem tesznek éles különbséget a kifejezések között és a szerepek és az elvárások jelentős átfedést mutatnak.

teljesítményét, hatékonyságát és elért sikereit szakmai tudásán túl személyes vonzereje biztosítja. Lévai (2013) kutatásai alapján a tanulók a szaktudáson kívül számos egyéni jellemzőt is elvárnak a tanároktól, mint a hitelesség, igazságosság, jó szigor, türelem és megbízhatóság. A képességfejlesztés és a jellemfejlesztés feladata mellett a tanár értelmiségi szerepkörrel is rendelkezik. Ide kapcsolódik a problémamegoldó viselkedés, valamint a személyes szakmai, tudományos fejlődés irányítása, a folyamatos önképzés felelőssége (KÁRPÁTI – HUNYA, 2009).

Látható, hogy a tanároknak számos elvárásnak kell megfelelniük. Mindenek előtt feladatuk a tudás és információátadás, a tudás folyamatos frissen tartása, valamint az aktuális szakmai tudás biztosítása a saját szakterületén megjelenő újdonságok nyomkövetésével. Orientálniuk kell továbbá a diákokat a tanulási folyamat során, ahol a tanulói igényeket is figyelembe kell venni. Mindehhez a tanároknak széleskörű személyes kompetenciákkal kell rendelkezniük. Jelen tanulmányban a kompetenciákról, mint pszichológiailag meghatározott rendszerről beszélünk, mely során a képességek, készségek sajátos rendszerbe szerveződnek, viszonylag kevés elemből az elemeknek nagyon változatos, sokféle kombinációját hozva ezzel létre. A kompetencia a műveltség vagy szakértelem fogalmához viszonyítva kevésbé tartalomfüggő, szélesebb körben transzferálható, fejlődése során inkább erősödés jellegű, mint egyszerűen kumulatív gyarapodásként leírható fogalom (CSAPÓ, 2008). Hazánkban FALUS (2006) munkacsoportjával az alábbi tanári kompetencialistát dolgozta ki: 1. a tanuló személyiségfejlesztése, 2. tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, 3. szaktudományi, szaktárgyi és tantervi tudás integrálása, 4. a pedagógiai folyamat tervezése, 5. a tanulási folyamat szervezése és irányítása, 6. a pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, 7. szakmai együttműködés és kommunikáció, 8. elkötelezettség és felelősségvállalás a szakmai fejlődésért (LÉVAI, 2014).

BLÖMEKE és DELANEY (2012) a matematika oktatáson keresztül vizsgálta a tanári kompetenciákat és állította össze az 1. ábrán látható konceptuális keretet.

1. ábra: Tanári kompetenciák csoportosítása

Forrás: BLÖMEKE és DELANEY (2012) alapján

A kompetenciákat két csoportba osztják elsődlegesen, a *kognitív képességekre*, azaz a szakmai tudásra, valamint az *érzelmi – motivációs jellemzőkre*, azaz a szakmai hiedelmekre, elképzelésekre, a személyes motivációkra és az önszabályozásra. A tartalmi tudás mellett hangsúlyos szerepet kap az általános pedagógia tudás, amely magába foglalja az óra

tervezését, strukturálását; a tantermi óra vezetését, a diákok motiválását; az adaptálási képességet; és a diákok teljesítményének megállapítását (KÖNIG et al., 2014).

2.2. Pedagógus kompetenciák az információs társadalomban

Napjainkra a tradicionális egyetemi oktatás előtt álló egyik legnagyobb kihívás az egyetemre belépő digitális bennszülöttek és az őket oktató digitális bevándorlók közötti tanulási-tanítási különbségek és előzetes elvárások összehangolása (VASS, 2010). Az y és z-generációs hallgatók számára az internet és IKT használata természetes környezetként jelenik meg. A hallgatókat jellemző hétköznapi digitális eszközhasználat komoly kihívások elé helyezi a felsőoktatás oktatásszervezéssel, módszertannal kapcsolatos megközelítéseit, melynek folyamatát három nagyobb terület köré csoportosíthatjuk: a tudás és tanulásfogalom átalakulása, a tudás megosztása és hozzáférhetősége, valamint az információ hitelességének kérdésköre (OLLÉ, 2010).

Az infokommunikációs eszközök megjelenésével a tanári szerepek és feladatok is folyamatosan alakulnak. Az oktatóknak nem csupán az új eszközök technikai, módszertani alkalmazására kell felkészülniük, hanem a diák oldalról érkező elvárások megváltozására is (LÉVAI, 2013). A hallgatók egyre kisebb jelentőséget tulajdonítanak az iskolán belüli információszerezésnek, a felhasználhatóság és hozzáférhetőség elvét követve a külső források, internetes tudásbázisok legalább akkora súlyt képviselnek az informálódásuk során, mint az oktatási program keretein belül megismerhető anyag. A digitális nemzedék gyakran erős kritikával él a tananyag tartalma, használhatósága, hitelessége, médiaformátuma kapcsán, ahogyan a szabad tudásmegosztás hiánya is nehezen elfogadható számukra. Azok a falak, amelyek a hagyományos oktatási rendszert jellemzik, mára elavult szimbólumokká váltak, a mai hallgató kevésbé fogadja el ezeket a formális kereteket (OLLÉ, 2010).

Mindezek következményeként a tananyagok egyre gyorsabban válnak elavulttá, a tanároknak a tananyag és az oktatási eszközök frissítése is rendszeres feladattá válhat. A tanár már nem a tudás egyedüli forrása a tanítási-tanulási folyamatban, így a tudás átadás mellett - és részben helyett - az információ szelektálását és a forrás megbízhatóságának a validálását kell biztosítani, valamint átadnia az ehhez szükséges kritikai szemléletet (vö. a bemutatott WEF 21. századi tanulói kompetenciákkal). Az információs társadalom fejlődése miatt a tanároknak át kell gondolni azt is, hogy mely készségeket és kompetenciákat szükséges a diákokban fejleszteni, hogy megfeleljenek a modern elvárásoknak (LÉVAI, 2013). A közgazdászképzés válságáról és az onnan kivezető lehetséges utakról ír COSOVAN és HORVÁTH (2016).

Az oktatás jövőjét a kutatások továbbra is a tanárok szerepének hangsúlyozásával mutatják be, ahol az újonnan megjelenő „képernyők” interaktív kompetenciafejlesztést támogató eszközökként jelennek meg. Ahogy a bevezetőben tárgyaltuk, a 21. századi kompetenciák fejlesztése az IKT eszközök kizárólagos alkalmazásával nem valósítható meg, azonban jelentős támogatást nyújthat. A pedagógusok alkalmazkodása a megváltozó környezethez azonban még a folyamat elején jár, sok bizonytalanság övezi. A tanári szerepeknek azonban adaptálódni kell a fejlődéshez, amelynek útja jelentős mértékben a diákok tanárokkal szembeni elvárásaitól is függ. A lehetséges jövőbeli tanári szerepek megértése érdekében ezért primer kutatásunk fókuszába a hallgatói jövőképek megismerését helyeztük.

3. Kutatási probléma és módszertan

3.1. Milyen lenne az oktatás, ha nem lennének benne tanárok?

Ha megkérdezzük a diákokat arról, hogy milyen lenne az oktatás a jövőben, akkor viszonylag sablonos válaszokat kapunk, ahol a jövő elektronikai eszközökkel túltelített változatát kapjuk, ahol az oktató másodlagos szerepet tölt be (a hús-vér oktatót helyettesíti a technika). Ezek a válaszok ugyanakkor meglehetősen sablonosak, nem mutatnak túl azon, amit a diákok jelenleg is észlelnek saját környezetükben (mindenki nyomogatja a technikai eszközt), csak

ezt még intenzívebb teszik majd a szereplők. Vagyis, ha direkt módon tesszük fel a kérdést, akkor társadalmilag elvárt válaszokat kapunk (HORVÁTH, 2015), ha viszont direkt módon úgy tesszük fel a kérdést, hogy milyen lenne az oktatás tanárok nélkül, már jóval sokszínűbb, sokrétűbb és árnyaltabb válaszokat kapunk. A projektív technikákkal megismerhető a kutatás alanyainak belső világa, oly módon, hogy közben a válaszadók is kellemesen, komfortosan érezhetik magukat (DONOGHUE, 2000). Fontos tehát, hogy a megkérdezettek ne érezzék a kérdéseket túl direktnek vagy agresszívnek, mivel akkor vagy védekezésre kényszerülnek (ezzel bezárva a kaput a mélyebb rétegekhez), vagy pedig sablonos, társadalmilag elvárt válaszokat kapunk.

A kvalitatív kutatásra a Budapesti Corvinus Egyetemen, a Fogyasztói magatartás tárgy keretein belül, 2016 negyedik negyedévében került sor BA hallgatók körében. A kutatásban való részvétel önkéntes jelleggel történt. A válaszadást a kötelező teljesítményen felül szerezhető pontokkal motiváltuk. Összesen 67 interjú érkezett vissza.

3.2. Képek és feltárt Dimenziók

A feltárt dimenziókat nem kompetenciaterületek alapján csoportosítottuk, hanem olyan szimbolikus képekben, jelenetekben, amelyek jól jelenítik meg azt a hozzáadott értéket, amit az oktatók munkája jelent. Minden jelenet kifejtésekor táblázatot használtunk, amely szerepeket és ellentétpárokat (ha van oktató, ha nincs oktató szembeállításal) tartalmaz. Az ellentétpárok egyik vagy másik oldalát a megkérdezettektől származnak, amit kiegészítettünk a másik részével, valamint a hozzá kapcsolható releváns szerepekkel. Az eredményekből látszik, hogy az oktátónak túlságosan is sok fronton kell küzdenie, rengeteg szerepet kell betöltenie.

Ha szerepelmélet logikájából indulunk ki, akkor felvetődik a kérdés, hogy ha tanár szerep nincs, akkor van-e egyáltalán diákszerep, hiszen a tanár az, aki meghatározza az elvárásokat és számon kéri a diáktól.

„Ha nem lennének tanárok nem lenne oktatás. Az oktatás az kétoldali dolog, diák és tanár csak együtt tud érvényesülni.” (V29)

Színpad

„Zajlik a nagy színjáték és te is hozzáírhatasz egy sort.” (Walt Whitman)

Az oktatás alapvetően színházi tevékenység, ahol jól definiálható szerepek vannak, az oktató azonban rendkívül sokféle feladatkörben találja magát, mivel rendet teremt a káoszban (rendező), meghatározza a kereteket (forgatókönyvíró), koordinálja a helyzetet és kapcsolatot épít a közönség és a színpad között (dramaturg), rávilágít a fontos információkra (fővilágosító), ugyanakkor maga is játssza a színdarabot (színész) (lásd 1. táblázat).

1. táblázat: Színpadhoz kapcsolható szerepek

Szerep	Ha nincs	Ha van
Rendező	Struktúra hiánya, káosz, Részben definiált elvárások	Összetartó erő, rend, struktúra Elvárásokat definiáló
Szűrő, fővilágosító	Elvesztettség a sok információban	Megmutatja, mi a fontos a sok információban
Forgatókönyvíró	Bizonytalan keretek, személyre szabott magyarázat nélkül	Keretet ad, magyaráz, kiegészít
Dramaturg	Koordinátlanság, kapcsolat hiánya	Koordináltság, kapcsolat tananyag és diák, oktató és tanár között
Színész	Hiteltelen, kevésbé élvezetes	Hiteles, élvezetes, szórakoztató
Karizmata	Karizmatikus emberek hiánya	Karizmatikus emberek
Mintaadó, példakép	Magatartásminták hiánya	Magatartásformák elsajátítása

Figyelemfelkeltő (igéző)	Az online oktatási anyagok nem érdekesek	Kell, akire figyelni lehet
--------------------------	--	----------------------------

Forrás: saját kutatás

Hidépítés

Alapvetően oktatói attitűd kérdése, hogy az oktató a diákokkal együtt érkezik-e meg a szakadék szélére vagy már a túlpartról integet, miközben a vezetésére bízott társaság megdöbbenet figyel. Az is kérdés, hogy az oktató mennyire tolja a diákok alá a kész megoldásokat, előre készített elemeket, sablonos megoldásokat vagy mennyire képes a diákok egyéni tehetségét kibontakoztatni. A hidépítés az akadályok közös leküzdésének kreatív szimbóluma. Bonyolult konstrukciós eljárás, rendkívül összetett szerepkört kíván meg. A sikeresség alapja az összehangolt csapatmunka, az együttműködés, az együtt-alkotás (co-creation), ahol mindenki saját képességeinek megfelelően járul hozzá az alkotáshoz, miközben maga is a csoporttal együtt fejlődik. Az oktató alapvetően instruál, irányít, tanácsot ad, segíti a problémamegoldást oly módon, hogy másoknak is teret ad. Ösztönzi a kreativitás, motivál, facilitál, olyan légkört teremt, ahol a résztvevők szabadon fejthetik ki véleményüket és aktív módon járulnak hozzá a folyamathoz (lásd 2. táblázat).

2. táblázat: Hidépítéshez kapcsolható szerepek

Szerep	Ha nincs	Ha van
Motiváló	Motiválatlanság, alacsonyabb szintű teljesítmény, semmittevés	Motiváló erő, teljesítményt ösztönző
Kreativitást ösztönző (szikrapattintó)	Kreativitásmentes	Kreatív
Segítő, mentor	Magára hagyottság	Segítés
Tanulni tanító	Önmagától kell rájönni, hogy kell tanulni	Megtanít tanulni
Tanácsadó	Tanácsstalanság	Tanácsot ad
Facilitátor	Magára hagyott	Problémamegoldást segít, facilitál
Szakértő	Sematikus tudás	hozzáadott szakmai tudás
Visszajelző	Személyes visszacsatolás hiánya	Visszacsatol
Csoportösszetartó	Jelentősebb mértékű lemorzsolódás	Kisebb mértékű lemorzsolódás (nagyobb kohézió)
Ellenőrző	Több család	Kevesebb család
Minőség letéteményese	Színvonalatlan oktatás	Színvonalas, minőségi oktatás
Idegenvezető	Elvesztettség	Útmutatást ad, instruál

Forrás: saját kutatás

Kert

A kert többszörösen összetett szimbólum, az együtt sétálás és gondolkodás terepe. Egyrészt Epikurosz görög filozófus iskolájára utal, aki kora tradíciójával szakítva, saját háza udvarába várta a tanulni vágyókat. Bárkit befogadott és hitt az egyenjogúságban, függetlenül attól, hogy milyen státuszúak (pl. szabadok vagy rabszolgák) vagy neműek (férfiak vagy nők) voltak (SZOBOSZLAI-KISS, 2011). Ez a nyitottság olyan bölcslet kíván meg, aki jól képes kezelni a heterogén hallgatóságot, az oktatást a személyre szabja, és választ ad a felvetett kérdésekre.

„Az oktatás tanárok nélkül nem lenne az igazi. Ugyan pótolhatók már a tananyagok online módon, videókkal, de számomra szükséges az emberi, oktatói jelenlét, hogy *legyen valaki, akire oda tudjak figyelni, aki az életét arra tette fel, hogy tanítsa a jövő nemzedékét. A videós/online anyagok nem olyan lebilincselők, nem kötik le annyira a figyelmet.*” (V35)

SZOBOSZLAI-KISS (2011) leírása szerint Epikurosznál a Kert működését „nem törvények és jól megkreált intézmények szabályozták, hanem a tagok egymás iránti érzelmei, a bizalom

és a baráti szeretet”. A Kert ugyanakkor annak a szimbóluma is, hogy az oktató kiszakítja hallgatóit a standard körülmények közül, megmutatja nekik, miért is zöldellnek a fák és rácsodálkoznak a madarak csicsérgésére.

A Kertben jól értelmezhető a nevelő-gondoskodó, a kertet rendben tartó, a palántáira jól vigyázó kertész szerepe is. Erich Kästner így fogalmaz: „Ne tartsátok a katedrát se trónnak, se szószéknek! A tanító nem azért ül magasabban, hogy imádjátok, hanem, hogy jobban lássátok egymást. A tanító nem őrmester, és nem jóisten. Nem tud mindent, és nem is tudhat mindent. (...) A tanító nem varázsló, hanem *kertész*. Gondozni és ápolni tud, és fog is benneteket. Növekedni azonban magatoknak kell!” A kerthez kapcsolható szerepeket a 3. táblázat részletezi.

3. táblázat: A Kerthez kapcsolható szerepek

Szerep	Ha nincs	Ha van
Tapasztalatok megosztója (bölc)	Egyforma anyag	Eltérő tapasztalatok és élmények megosztása
Megértést segítő	Egyszerűbb feladatok	Bonyolultabb feladatok megértésének segítése
Vitapartner	Standard reakciók	Reagál a felvetésekre, vitát magasabb szintre emel
Válaszadó	Megválaszolatlan kérdések	Választ ad a kérdésekre
Személyre szabás	Sablonos oktatás	Képességekhez igazodó oktatás
Tehetséggondozó	Tehetségek elvesztése	Tehetségek felismerése és gondozása
Gondoskodó	Magára hagyottság	Gondoskodás, törődés
Nevelő	Nevelés hiánya	Nevelés

Forrás: saját kutatás

Tábortűz

„Semmi nem tudja úgy összehozni az embereket, mint a tábortűz.” (Jevgenyij Alekszandrovics Jevtusenko)

A tábortűz erős szimbólum, amely meleget és jó hangulatot kínál azoknak, akik köré gyűlnek (a kapcsolódó tanári szerepeket a 4. táblázat foglalja össze). Kezdetben (pl. kisiskolás korban) talán úgy tűnik, nagyobb szerepe van a tábortűznek), ám annak közösségépítő szerepe továbbra is fennmarad.

„Általános iskolában, kell, hogy legyen egy kedves tanár néni, aki kézenfogva lekísér az orvosi szobába, vagy meg lehet ölelni év végén. Ők azok, akik szüleink mellett az alapvető emberi viselkedésre megtanítanak és szerintem ezt számítógépek nem tudják megtenni” (V63)

4. táblázat: A tábortűzhez kapcsolható szerepek

Szerep	Ha nincs	Ha van
Emberközpontú	Tankönyvszagú tudás	Emberi oldal megértése
Eleven	Személytelen, mesterséges, gépszerű, rideg	Személyes, élő
Közösségépítő	Magányos otthonülők, közösségek szétesése	Társas interakció
Kapcsolatfenntartó	Emberi kapcsolatok egy része elveszne	Intenzívebb, személyes emberi kapcsolatok
Társaságteremtő	Antiszociális gyerekek	Szociális tanulók
Interaktivitásra ösztönző	Személyes interakció hiánya	Személyes interakció
„Lelkipásztor”	Lelketlenség	Odafigyelés a lelki állapotra
Problémafelismerő	Problémák felszín alatt maradnak	Problémák felismerése
Sómester, gourmet	Száraz, sótlan, sívár	Érdekes

Forrás: saját kutatás

A tábortűz a közös informális élmények tárháza, olyasvalami, amiből a lélek táplálkozik, ami miatt jó újra visszajönni a közösségbe vagy annak aktív tagjává válni. A tábortűz hozza magával a bográcsozás hangulatát is, ha sötét az étel, azért is a főszakács a felelős.

„Lélekvesztő. Én úgy érezném hogy személytelen, monoton rendszerben vagyok. Nincs benne semmi emberi, semmi melegség. Számomra nagyon taszító lenne csak videókat nézni, tesztekkel tölteni és e-bookot olvasni. Ha nincsenek tanárok, ki adja át a célját, az ízet az anyagnak? El sem tudom képzelni.”(V48)

A negatív kép: Börtön

Bár alapvetően az oktatók hiánya a megkérdezettek szerint alapvetően negatív, néhányan megjegyezték, hogy ez inkább a szabadsággal egyenértékű, mivel akkor megszűnik a diszkrimináció, az elfogultság, a bebetonozott alá-fölé rendeltség, az a rendszer, ahol a diákok túlságosan is önállótlannak vagy ahol kizárólag az oktató által interpretált olvasat ismert (lásd 5. táblázat).

5. táblázat: Negatív szerepek: a börtönben

Szerep	Ha nincs oktató	Ha van oktató
Diszkrimináló	Egyenlő bánásmód	Egyenlőtlen bánásmód
Elfogult	Objektív számonkérés	Szubjektív számonkérés
Uralkodó	Egyenrangú felek	Alá-fölé rendeltség
Begyöpösödött	Alternatív módszerek és rendszerek	Ismert hierarchiák fennmaradása
Önállótlanságot fenntartó	Önállóbb diákok	Önállótlán diákok
Pátyolgató	Jobban egymásra utalt diákok	Oktató által pátyolgatott diákok
Egydimenziós	Egy tárgy többféle olvasata	Egyféle olvasat (amit az oktató interpretál)

Forrás: saját kutatás

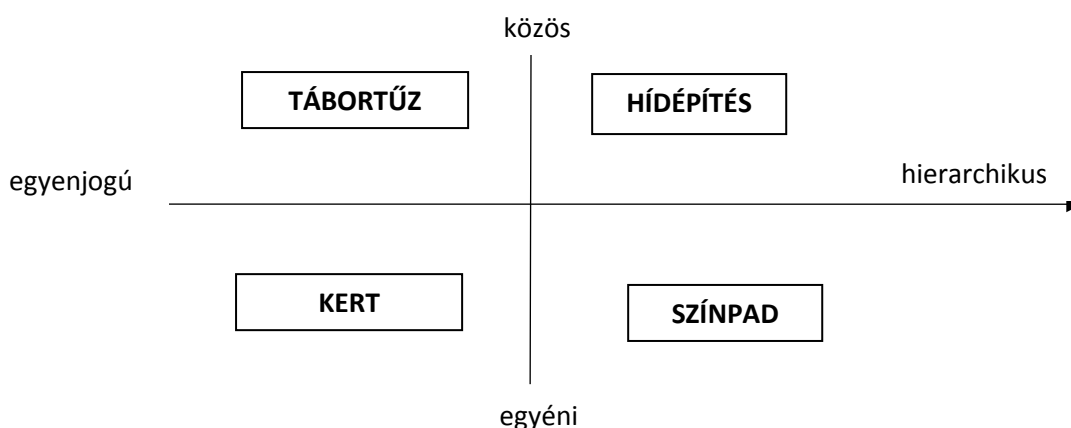
4. Összegzés

Nem állítjuk, hogy a kutatás alapján létrejött csoportosítás tökéletes, és azt sem, hogy kizárólag ez az egyféle interpretáció lehetséges. Az is világos, hogy az általunk használt képek szerepei között vannak átfedések, mivel az oktató szerepek soha nem sterilek, hanem összetettek, egymást átfedik. Ugyanakkor jól látszik, hogy milyen dimenziókban jelent pluszt az oktató a technikához képest, és jóval több olyan szempont létezik, amelyek ugyan elsőre nem tűnik fontosnak vagy nem tartalmazza a minősítés vagy hallgatói elégedettség.

Az oktatónak számos scenárióban kellene jól helyt állnia, amit két dimenzió mentén osztottunk fel (közös vagy egyéni fejlődés, hierarchikus vagy egymás mellé rendelt struktúra). Jól kell ismernie és be is kell töltenie a filmes szerepeket, jól kell mozognia a színpadon. Észre kell vennie, hol vannak a problémák és csapatával hidat kell vernie ott is, ahol nagy a szakadék. A fejlődés a Kertben válik teljessé, de a közösséget a tábortűz kovácsolja össze (2. ábra).

De végül akkor a színpadon gyűjtünk tábortűzet vagy a tábortűz egy nagy színpad? Lehet sok színpad és sok hídépítés, ám ha nincsenek tábortűzek, kihunynak a fények

2. ábra: A kutatási eredmények összegzése

Forrás: saját szerkesztés

Irodalomjegyzék

- Blömeke, S. – Delaney, S. (2012). Assessment of teacher knowledge across countries: A review of the state of research. *ZDM Mathematics Education*. 44 (3) 223-247.
- Cosovan A., Horváth D. (2016): Tervező művész(ek) a közgazdászképzésben. In: Fehér A. – Kiss V. Á. – Soós M. – Szakály Z. (szerk.): EMOK XXII. Országos konferencia 2016 Tanulmánykötet: Hitelesség és értékorientáció a marketingben. Debrecen: Debreceni Egyetem. 257-266.
- Csapó B. (2010): *A tudás és a kompetenciák*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest. Elérhető: <https://www.ofi.hu/tudastar/tanulas-fejlesztese/tudas-kompetenciak>
- Davidson, C. N. (2013): *Now You See It: How Technology and Brain Science Will Transform Schools and Business for the 21st Century*, Penguin Books.
- Donoghue, S. (2000): Projective techniques in consumer research. *Journal of Family Ecology and Consumer Sciences*. (28) 47-53.
- Horváth D. (2015): Projektív technikák. In: Horváth D. – Mitev A.: *Alternatív kvalitatív kutatási kézikönyv*. Budapest, Alinea Kiadó, 277-304.
- Kárpáti A. – Hunya D. (2009): *Kísérlet a tanárok ikt-kompetenciája közös európai referenciakeretének kialakítására – a U-teacher projekt II*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest. Elérhető: <http://ofi.hu/karpati-andrea-hunya-marta-kiserlet-tanarok-ikt-kompetenciája-kozos-europai-referenciakeretenek>
- König, J. – Blömeke, S. – Klein, P. – Suhl, U. – Busse, A. – Kaiser, G. (2014): Is teachers' general pedagogical knowledge a premise for noticing and interpreting classroom situations? A video-based assessment approach. *Teaching and Teacher Education*. (38) 76-88.
- Lévai D. (2013): Pedagógusszerep, pedagóguskompetenciák az információs társadalomban. In: Ollé J. – PappDanka A. – Lévai D. – Tóth-Mózer Sz. – Virányi A.: *Oktatásinformatikai módszerek. Tanítás és tanulás az információs társadalomban*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 77-97.
- Lévai D. (2014): *A pedagógus kompetenciái az online tanulási környezetben zajló tanulási-tanítási folyamat során*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó
- Ollé J. (2013): Oktatási módszerek és tanulásszervezés az információs társadalom iskolai gyakorlatában. In: Ollé J. – PappDanka A. – Lévai D. – Tóth-Mózer Sz. – Virányi A.: *Oktatásinformatikai módszerek. Tanítás és tanulás az információs társadalomban*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 99-132.
- Szoboszlai-Kiss K. (2011). A hellenizmus filozófiai mozgalmairól: Epikurosz az élet élvezetének filozófusa. *Jog Állam Politika: Jog- és Politikatudományi Folyóirat*. 4 (3) 101-129.
- Vass V. (2010): Kompetencia alapú felsőoktatás: mentsvár vagy börtön? In: Dobó I. – Perjés I. – Temesi J. (Eds.): *Korszerű felsőoktatási pedagógiai módszerek, törekvések. NFKK füzetek 5*. Budapest, Aula Kiadó, 9-22.